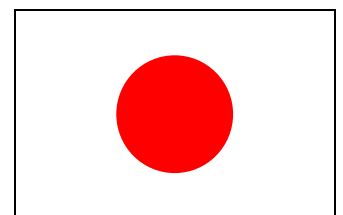
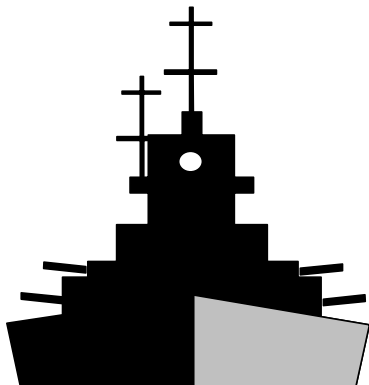
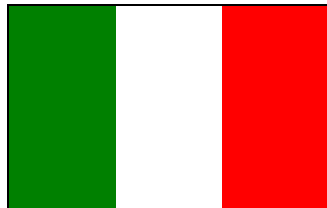
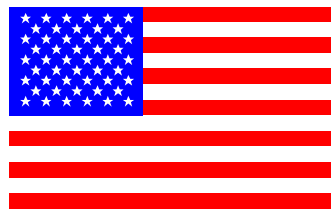
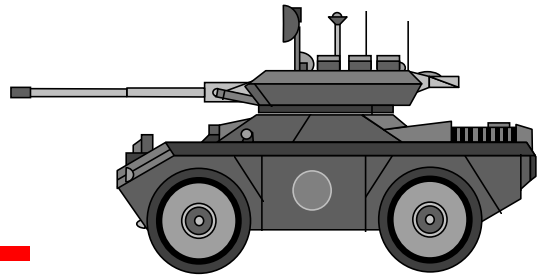

Den andre verdenskrig

Arbeidsprogram 1

Den andre verdenskrig

1.A. Jeg har lest side 22 - 33 + side 99 - 105 i læreboka.

1.B. Jeg har også lest om den andre verdenskrig i den grønne boka.

2.A. Spørsmål om den annen verdenskrig:

1. Fortell om Weimarrepublikken.

Tyskland måtte gi tapt i den første verdenskrig i 1918. Etter at 1. verdenskrig var over, måtte Tyskland undertegne det som kalles Versaillesfreden. I Tyskland ble først keiserdømmet ryddet av veien. Landet ble nå en republikansk stat, og det ble innført en demokratisk styreform slik som man hadde mange steder i Vest-Europa. Denne nye staten ble Weimarrepublikken. Dette skjedde fordi grunnloven ble vedtatt i byen Weimar. Det var mange tyskere som aldri godtok Weimarrepublikken. Den ble knyttet til tapet i første verdenskrig, og den møtte veldig stor motstand fra både nasjonalistene og kommunistene. Adolf Hitler fikk en god hjelp av den såkalte "dolkestøtslegenden", "løgnen om krigsskylden" og Weimarrepublikken.

2. Hvordan kom Hitler til makten - hvem var han - hvilke planer hadde han for Tyskland?

Hitler kom til makten ved å først bli leder for det som egentlig het "Det nasjonalistiske tyske arbeiderparti", men som vanligvis ble kalt "nazistpartiet". Da det ble dårlige tider, var det flere og flere som stemte på Hitler. Videre la han enormt arbeid i propaganda og hjernevasking. Blant annet var masse møter en viktig del av hans program.

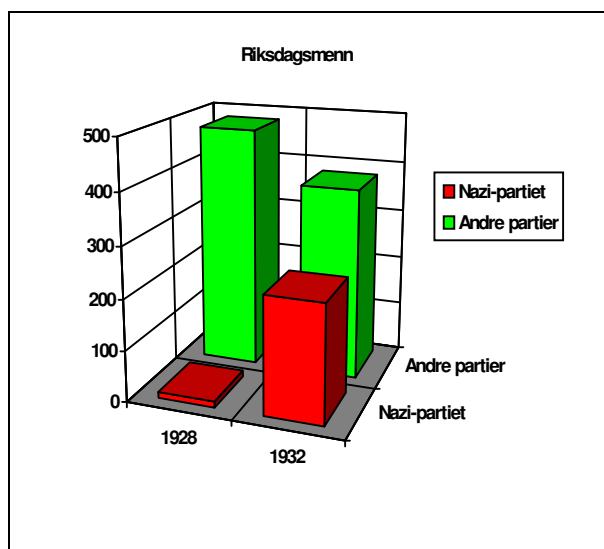
Adolf Hitler ble født i 1889, og var sønn av en lavere embetsmann i Østerrike. Hitler var en korporal under første verdenskrig. Da han kom i fengsel etter et mislykket kuppforsøk i 1923, skrev han boken "Mein Kampf", som var hans slagplan.

Hitlers fremste mål med Tyskland var å gjøre landet stort og mektig igjen. Aller helst ville han at Tyskland skulle ha verdensherredømme. For at dette skulle gå, måtte folket stå under en fører, og alle de som ikke var enige i det Hitler sa,

måtte “ryddes vekk”. Nazistene snakket stadig om “ett folk, ett rike, en fører”.

3. Hvem stemte på Hitler?

Da det var gode tider, var det ikke så mange som stemte på Hitler, men da det økonomiske verdenskrakket kom i 1929, ble over 6 millioner mennesker arbeidsløse. Derfor følte de seg tiltrukket av Hitlers program. Ved valgene i 1930 fikk nazistene seks millioner stemmer. Her kan vi se et par oversikter.

4. Hvordan klarte Hitler å utvide riket?

I Tysklands naboland bodde det mange millioner tyskere. De var nå blitt i mindretall som en følge av Versaillesfreden. I 1938 fikk Hitler på en slø og rå måte sluttet Østerrike og Tyskland sammen. Hitler var jo som sagt selv fra Østerrike, men i Østerrike var det veldig sterk motstand mot denne sammenslutningen. Hitlers neste mål var Tsjekkoslovakia. I dette landet bodde det hele 3,5 millioner tyskere i grenseområdet mot Tyskland. Hitler brukte disse tyskerne på å bryte opp den tsjekkoslaviske staten. Han sa at tyskerne ble forulempet av tsjekkerne, og at området derfor måtte gis til Tyskland. Det var klart at hvis dette først skjedde, ville hele landet etter hvert gå over til Tyskland. I september i 1938 fikk Hitler kravet sitt innvilget. Dette gikk vestmaktene med på fordi de håpte på å unngå krig.

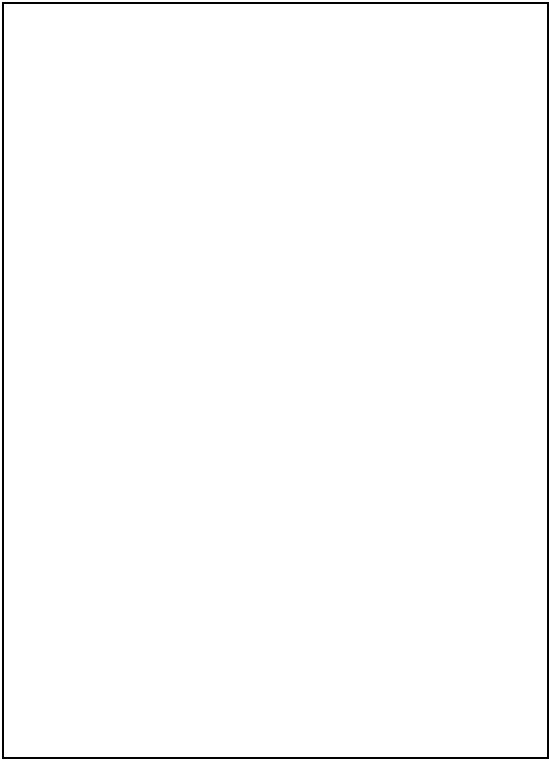
5. Hvordan reagerte Storbritannia, Frankrike og Sovjetunionen på dette?

Storbritannia sluttet med den forsoningspolitikken som de hadde ført til nå, det vil si imøtekomme mange av Tysklands krav. Alle regnet med at det neste målet ville være Polen, men siden det bare var Sovjetunionen av de tre stormaktene som kunne sende soldater til Polen, skjedde dette: Sommeren 1939

forhandlet de to europeiske stormaktene, Frankrike og Storbritannia, om en allianse med Sovjet. Det som var målet for denne alliansen var å stoppe Hitler ved å skape en tofrontskrig, det vil si at Hitler måtte slåss både i øst og i vest, og stormaktene visste at Tyskland ville tenke seg veldig nøye om før de startet en slik tofrontskrig. Men selv om stormaktene nå trodde at de hadde avverget en krig, sendte tyskerne styrker også til Moskva i 1939.

6. Hva var Hitler-Stalin-pakten?

I 1939 hadde Polen en del områder som de hadde erobret fra Sovjet. Stalin ville ikke garantere for grensene til dette Stor-Polen, og Polen ville ikke ha russiske tropper i sitt land. Stalin tenkte også på det at han kunne bli stående alene i en krig mot Tyskland. Han kunne slettes ikke være sikker på at vestmaktene ville gå til angrep mot Tyskland i vest. Neida, de kunne nemlig bare sitte rolig å se på at sine to største fiender, nazismen og kommunismen, utslettet hverandre. I 1937 hadde Japan angrepet Kina. Allerede da hadde Tyskland og Japan en allianse som var rettet mot Sovjetunionen. Dette gjorde at Stalin hadde enda større frykt. Han ville ikke Sovjet skulle bli angrepet fra to kanter. Stalin gikk derfor inn en ikke-angrepspakt med Hitler. I en skjult del av denne pakten ble de to landene enige om å dele Polen av på midten. For Hitler betydde den avtalen at han kunne angripe Polen uten å være redd for tofrontskrigen. Den 1. September i 1939 gikk de tyske troppene over grensa til Polen, og dermed var 2. verdenskrig igang.

Her ser vi coveret på Adolf Hitlers bok "Mein Kampf".

7. Hva skjedde i Polen, Norden, Europa ellers (vestfronten-østfronten)?

Polen klarte ikke å yte mye motstand, og det tok ikke lang tid før landet var beseiret. Etter Polen begynte Sovjet og Tyskland å kikke bort på Norden. Finland prøve forgjeves å kjempe mot sovjet, og tapte til slutt. Danmark og Norge ble begge angrepet og okkupert av Tyskland. Tyskland sikret seg dermed en del flåtebasen i kampen mot Storbritannia.

Etter dette snudde Hitler mot vest, og i en utrolig rask krig på bare 4 uker, ble både Belgia, Nederland og Frankrike tatt. Nå prøvde Hitler å knekke Storbritannia. Først prøvde han med intens bombing, og etter dette skulle tyskerne invadere Storbritannia. Men slik gikk det ikke: "slaget om Storbritannia" ble Hitlers første nederlag. Og så kom den avgjørende endringen i krigen. I juni 1941 angrep Hitler Sovjet, og nesten hele den tyske krigsmakten ble satt inn østover.

8. Hvilke land støttet Tyskland i krigen?

Under den andre verdenskrig fikk Tyskland støtte både fra Italia i syd og Japan i øst.

9. Hva er et diktatur?

Et diktatur er et samfunn som blir styrt av en enevoldshersker med makt uten grenser. I tillegg til Tyskland er både Romania (ved Chauschesco) og Iran (her ved Ayatollah Komeihni) eksempler på diktaturstater.

Anti-nazistisk plakat fra 30-tallet med teksten: "Det tredje rike - NEI!"

10. Hvordan styres et diktatur - hvilke virkemidler tar en diktator i bruk?

I en diktaturstat er det enormt sterk overdreven nasjonalitetsfølelse. Staten er, som i Tyskland, Italia og Sovjet, mektig og det enkelte individet er svært svakt. Sensurer og streiker er strengt forbudt. I tillegg er nasjonalforsamlingen forsvunnet eller styrt av et parti. Vold, mold og terror er alle "lovlige" midler i kampen for "saken". Alle som er i mot diktatoren blir

undertrykket, drept, sendt i fengsel eller i konsentrasjonsleir. Det som er typisk for diktaturstater er at det er en fører eller hersker som blir manisk dyrket, blant annet slik som Mussolini ble. Diktatorene legger enormt vekt på slikt som propaganda, gigantiske massemøter, uniformer og hjernevasking (indoktrinering). Diktaturstatene ser på fred som et tegn på svakhet og feighet, og krig blir forherlighet. Mange av diktaturstatene har også raselære, det vil si at man skiller mellom hva som er et bra menneske, og hva som er et dårlig ved å se på hvilken rase det tilhører.

11. Hvorfor ble U.S.A. med i krigen?

Japan innledet sin erobringer allerede i 1931. Men hvis Japan skulle bli den aller største stormakten i Stillehavsområdet, måtte definitivt U.S.A. bli svekket. I desember 1941 ble nesten hele den amerikanske Stillehavsflåten ødelagt av japanerne i Pearl Harbor på Hawaii. Etter at tyskerne hadde brytt Hitler-Stalin-pakten, var Stalin i den situasjonen hadde minst hadde ønsket seg, nemlig å stå alene i kampen mot Tyskland. Winston Churchill, statsministeren i Storbritannia, tilbød Stalin hjelp med en gang, og "den store alliansen" mellom Sovjet og vestmaktene var et faktum. Russerne fikk mye forsyninger fra vesten, men de ville mye heller få opprettet "den annen front". Så lenge ikke det var en slik, kunne tyskerne sende nesten alt de hadde av tyskere mot Sovjet. Russerne krevde derfor at deres allierte måtte fortst mulig gå i land i Frankrike og rykke mot Tyskland fra vest. I 3 år kjempet Sovjet så og si alene en heltmodig kamp mot nazistene, og i juni 1944, da det var blitt klart at Sovjet kunne slå Hitler-Tyskland alene, åpnet Storbritannia og U.S.A. den annen front. Dette skjedde 6. juni.

12. Hvordan sluttet 2. Verdenskrig? -Rettsoppgjøret

Italia var det første landet av de 3 som kapitulerte. I øst kom tyskerne faktisk helt til Kaukasus og til Volga, men så ble de nådeløst drevet tilbake. I april 1945 møttes de amerikanske og russiske soldatene i det slagne Tyskland. Tyskland selv kapitulerte i mai 1945. Når det gjelder Japan, så hadde amerikanerne gått i land på en øy litt nord for Australia, og sakte men sikkert ble japanerne drevet tilbake. I august 1945 sprengte U.S.A. to atombomber over de japanske byene Hiroshima og Nagasaki. Rett etter dette kapitulerte Japan.

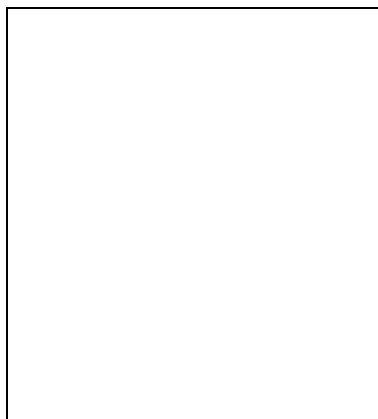
I noen land fikk hatet for tyskerne utløp, og ble brutalt drept, men i en del land ble det oppgjør med landsforræderne, blant annet i Norge. Stormaktene ville også at retten skulle gjelde nå. De fire stormaktene satte sammen en internasjonal rett. Det var de viktige politiske og militære lederne fra Tyskland som ble stilt for retten. De ble tiltalt for sammensvergelse og forbrytelser mot freden, brudd på krigslovene og forbrytelser mot menneskeheten. Dette var veldig nytt. Retten var i Nürnberg og rettergangen holdt på i nesten et helt år. Retten godtok ikke de tiltaltes unnskyldninger om at de bare hadde utført ordre, og alle ble straffet.

13. Hvem var de allierte under 2. Verdenskrig?

De allierte under andre verdenskrig var U.S.A., Storbritannia, Sovjet og Frankrike.

14. Hva het det norske nazistpartiet - hvem var lederen?

Det norske nazi-partiet het Nasjonal Samling og lederen i dette partiet var Vidkun Quisling. Dette partiet hadde som mål å nazifisere Norge, det vil si at de prøvde å gi landet samme styreform som Tyskland og oppdra nordmennene, spesielt ungdommen, etter nazistiske idealer. Da tyskerne okkuperte

Norge 9. april 1940, hadde ikke Quisling blitt fortalt om disse planene. Samme kveld gikk han på radioen og utropte seg selv til statsminister. Men Quislings handling ble stemplet som landsforræderi, og regjeringen hans ble kjent ulovlig.

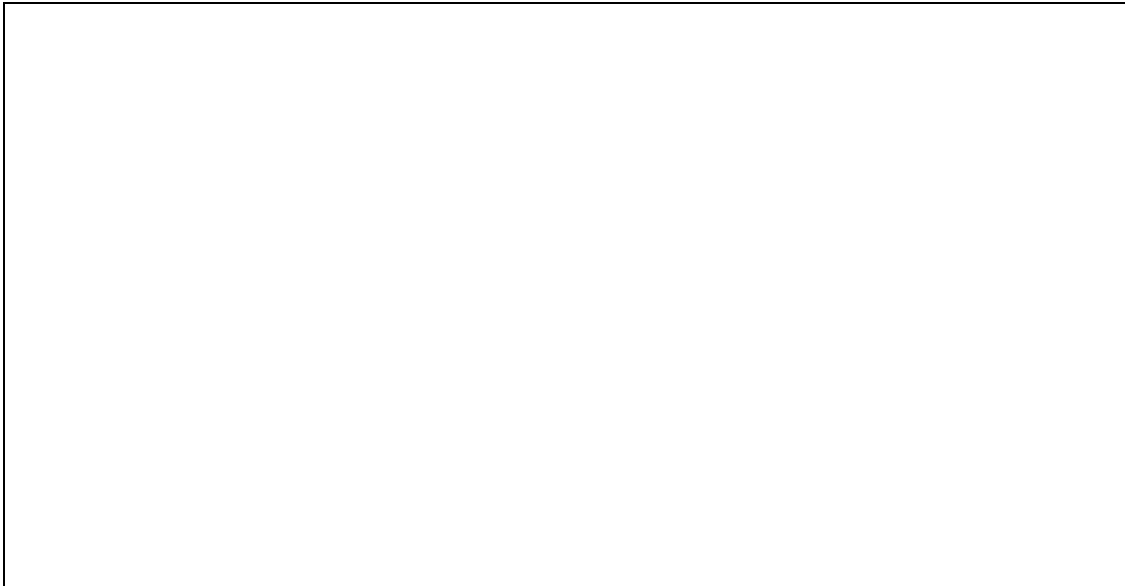
15. Hvorfor var Norge strategisk viktig?

Det norske nazi-partiet het Nasjonal Samling, og lederen deres, Vidkun Quisling, ser vi her.

Norge var strategisk viktig for tyskerne fordi norsk næringsliv produserte mange viktige varer for krigføringen, blant annet molybden og aluminium. Derfor ville de tyske at næringslivet skulle gå som vanlig. Dessuten brukte tyskerne landet vårt som militær base for sine egne fly, ubåter og slagskip. Spesielt var Nord-Norge viktig. Dette fordi man derfra lett kunne angripe de konvoiene med krigsutstyr som kom fra vest til Sovjet.

16. Hvordan reagerte Norge 9. april 1940?

I februar i 1940 var det et tysk skip som var blitt overfalt av andre soldater fra et britisk krigsskip. Dette skjedde langt inne i Jøssingfjorden som ligger i Rogaland. Den 8. April gikk det mange rykter om at britene holdt på med å legge ut miner langs den norske kysten. Men allikevel kunne ikke folk tro det da tyske soldater strømmet utover Norge fra krigsskip og fly om morgenen den 9. april. De britiske visste av det var en stor tysk flåte på vei mot Norge, men de hadde ikke trodd at denne flåten skulle klare å erobre landet vårt. Men de britiske militærfolkene gledet seg faktisk litt over det som skjedde, siden Tyskland nå måtte ha mye av sine folk og sitt materiell her i Norge. De trodde at dette ville gjøre krigen mot Hitler lettere, men der tok de feil.

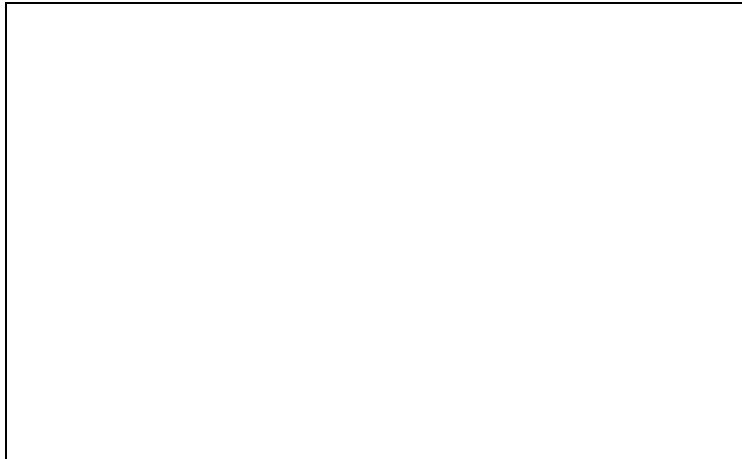

Her ser vi tyskerne marsjere inn på Karl Johans gate. Folk kunne ikke riktig skjønne hva som skjedde.

17. Fortell om motstandskampen mot det tyske styret!

De første årene var motstanden mot tyskerne en holdningskamp mot forsøkene på å nazifisere det norske samfunnet. Gjennom mange oppslag og illegale aviser ble nordmennene fortalt hvordan de skulle oppføre seg blant tyskere o.l. Denne motstandskampen ga gode resultater, og Quislings forsøk på å nazifisere Norge ble et svært nederlag. Men partiet til Quisling fikk mange tilhengere, og medlemstallet var faktisk så høyt som 40 000.

Tidlig under den andre verdenskrig holdt engelskmenne på med å bygge opp militære motstandsgrupper her i Norge. Nordmennene som var med i disse gruppene stod under engelsk kommando. Det viste seg at engelskmennene visste lite om de norske forholdene, og derfor måtte det

Her ser vi et møte i en av de illegale organisasjonene under den andre verdenskrig. Medlemmene har maske fordi de ikke vil bli kjent igjen.

isteden bli et samarbeid mellom motstandsledelsen i Norge og i England. De norske skulle nå lede oppbygningen av en slags geriljahær i Norge. Denne ble kalt for “milorg”, som er en forkortelse for “militærorganisasjonen”. Milorg skulle ikke drive med sånt som sabotasje eller geriljavirksomhet. De skulle bli øvet opp i våpenbruk og være klare til frigjøringen. Dessverre var det mange milorgavdelinger som ble funnet og sporet opp av Gestapo. Det ble tatt en del medlemmer til fange, og disse ble torturert for at de skulle gi opplysninger om andre Milorgavdelinger.

18. Hvordan var hverdagen for sivilbefolkningen i Norge 1940-45?

Under den andre verdenskrig var det vanskelig å få tak i mat og maten var veldig lite variert. Det var veldig mange kvinner rundt i de tusen hjem som gikk rundt å hadde mange bekymringer. I tillegg til de materielle bekymringene, var det mange som hadde menn som var med i hemmelige organisasjoner, og dette førte til psykiske belastninger.

1.C. Vidkun Quisling - lederen av det norske nazistpartiet Nasjonal Samling

Vidkun Quisling ble født i Fyresdal. Han ble født i 1887. Han var både en norsk offiser og politiker. I 1911 fikk han eksamen fra Den militære høyskolen, og etter dette ble han

knyttet til generalstabene. I 1918 var han i Leningrad, og i 1920 og -21 var han i Helsinki. Allerede i 1932 gikk han ut av sin aktive militærtjeneste, og i 1928 tok han avskjed. Da hadde han fått majors grad. Senere var han med i en del humanitært arbeid i Sovjet. I 1929 kom han tilbake til Norge. Fra 1931-33 var han forsvarsminister i regjeringene til Kolstad og Hundseid, men han hadde et ganske vanskelig forhold til Hundseid. Dette blant annet fordi han hadde mange angrep på AP. Så, i mai 1933 dannet Quisling partiet Nasjonal Samling, men han fikk få stemmer ved valgene. I 1936 var NS nesten helt ute av politikken. Quisling var sterkt påvirket av fascismen, og etter hvert nærmet han seg den tyske nazismen. Han fikk faktisk snakke med Hitler, og deres samtaler handlet blant annet om muligheten for at NS kunne komme til makten. Men, Hitler ville heller gjøre et overfall uten å bruke Quisling. Av Hitlers underordnede fikk Quisling en del penger, og kunne da utvide partibladet som het Fritt Folk. 9. april gikk han på luften og erklærte seg selv til statsminister. Men både han selv og hans regjering ble erkjent ulovlig, og i juli 1940 ble han nærmest forvist til Tyskland. Senere, 1. Februar 1942 ble han innsatt som "ministerpresident" av den tyske Reichskommissar i "den nasjonale regjering". Den 5. Februar samme år kom han med en erklæring som sa at han fikk all den myndigheten som Grunnloven har gitt Kongen og Stortinget. 12. mars 1942 ble det laget en "lov" som sa at NS ble det "statsbærende partiet". Quislings plan var, som den alltid hadde vært, nemlig å organisere et styr med et slags "riktsting" som bare var satt sammen av yrkesrepresentanter under NS-ledelse og etter førerprinsippet. Senere på året sa Hitler at disse planene måtte han vente med til etter krigen, men Quisling fortsatte med å planlegge en ny forfatning, en fredsslutning med Tyskland og også norsk deltakelse i et storgermansk forbund. Denne nyordningspolitikken var et av hovedtemaene som ble brukt mot ham i rettssaken i 1945. I noen tilfeller gikk Quislings foretak faktisk lenger enn tyskernes, for eksempel når det gjelder tiltakene mot lærerne og prestene. Quisling var jødefiendtlig og må ta sin del av ansvaret for jødeforfølgelsene i Norge. Quisling overgav seg til politiet den 9. mai 1945, og han ble dømt til døden ved Eidsivating lagmannsrett den 10. september. Han anket så til Høyesterett, men anken ble avslått, og han ble henrettet 24. oktober. Forresten er han den personen som sist ble henrettet her i Norge. Quisling var både intelligent og kunnskapsrik, men samtidig var han veldig virkelighetsfjern, og han var heller ingen stor taler eller organisator. Dessuten hadde han liten evne til positivt samarbeid. Som politiker var han av og

til hjelpsløs, og det var mange ting som trakk ham vekk fra de politiske realitetene.

Kilder:

- Aschehougs og Gyldendals store norske leksikon, Aschehougs og Gyldendal, 1994
- Vi og eldre tider 3, Aschehoug, 1978 - 4. Opplag 1986
- De skapte historie, Faktum Forlag A/S, 1986
- Historie for ungdomsskolen, ?, ?